

Õiguskantsler

Jürgen Ligi
Rahandusministeerium
info@fin.ee

Teie 12.09.2025 nr 1.1-10.1/4034-1

Meie 22.09.2025 nr 18-2/251912/2506853

Arvamus maksukorralduse seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Austatud minister

Tänan võimaluse eest avaldada arvamust maksukorralduse seaduse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta.

Eelnõu puudutab haldusmenetlust ja selles reguleeritakse Maksu- ja Tolliameti (MTA) ja Rahapesu Andmebüroo (RAB) tavapäraselt tööd maksuotsuste tegemisel ja rahapesu tõkestamisel. Haldusmenetluses võib piirata isiku põhiõigusi ja -vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel ([haldusmenetluse seaduse](#) (HMS) § 3). Seetõttu on ainuõige eelnõuga võetud suund, mille järgi ametkondade juurdepääs täitmisregistri kaudu pangasaladusele (sh konto väljavõttele) pannakse selgelt seadusesse kirja: milline asutus, täpselt millise ülesande täitmiseks missuguseid andmeid tohib kasutada ja millised on kontrollimehhanismid.

Arvestades sellega, et tegemist on väga intensiivse põhiõiguste piiranguga (PS § 19, § 26), peab see olema põhjalikult läbi kaalutud ning hoolikalt sõnastatud erand.

Eelnõuga on tehtud küll esimene samm pangasaladusele kohase kaitse tagamisel, kuid leian, et eelnõu vajab põhiseaduspärasuse saavutamiseks olulist sisulist täiendamist.

Andmetele juurdepääsu ulatus ja järelevalve ning rahvusvaheline praktika

1. Pangasaladusele riigi juurdepääsu võimaldamist lubades tuleb silmas pidada, et näiteks pangakonto väljavõtte, mis sisaldab kõigi tehingute teavet, annab inimese tegevuse, harjumuste, veendumuste, eelistuste ja kasvõi viibimiskoha ning suhtlusringkonna kohta sedavõrd palju infot, et selle kaudu on võimalik inimest nii profileerida kui teatud mõttes ka jälitada. Sellest lähtudes saab konto väljavõtet pidada sarnaseks sideandmete päringuga või mõnel juhul isegi jälitustoiimingutega. Sideandmete päringu ja jälitustoiimingute tegemine on kriminaalmenetluses võimalik üksnes teatud n-ö kataloogi kantud kuritegude puhul ja kohtu (või teatud juhtudel prokuratuuri) eelneval loal. Kusjuures sideandmete päringu puhul on tegemist üksnes kõne toimumise fakti või positsioneerimise andmetega, mitte juurdepääsuga sõnumite sisule.

Seetõttu vajab konto väljavõttele kui kõigi pangatehingute infole juurdepääsu andmine haldusmenetluses eriti põhjalikku kaalumist, kas ning millistel juhtudel ja tingimustel saab seda üldse võimalikuks pidada. Samuti tuleb sellise regulatsiooni loomisel mõelda, et see oleks tasakaalus inimese põhiõiguste kaitsega. Ehk teisisõnu tuleb pangasaladusele juurdepääsu

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

reguleerimisse suhtuda samasuguse hoole ja tähelepanuga menetluse detailide osas nagu jälitustegevuse reguleerimisel.

2. Juurdepääs konto väljavõttele peab olema erandlik ja piiratud ning riigil tuleb tagada ja seaduses sätestada reeglid selle kohta, kas pangasaladust (sh konto väljavõtet) võib ametkond laadida enda andmekogusse, kaua seda seal võib säilitada, kas ja milleks seda teavet võib täiendavalt kasutada (nt siduda teise andmekogu või mõne alamregistriga) ning kas ja millal teavitatakse pangasaladuse küsimisest inimest, kelle pangasaladusele on riik juurde pääsenud. Tuleb ka arvestada, et täitmisregistri kaudu tehtud päringutes suhtleb masin masinaga ning sisuliselt puudub masina pangapoolses osas inimese järelevalve. See tähendab, et täitmisregistri kaudu pangasaladuse saamise juhtudel on pangasaladus riigi eest sisuliselt kaitseta. Seetõttu tuleb seaduses sõnastada hoolikalt ja võimalikult kitsalt need juhtumid, mil pangasaladusele pääseb juurde täitmisregistri kaudu, sest ainsaks kaitsebarjääriks ongi seaduses sõnastatud juurdepääsu alus.

Vastavalt tuleb eelnõu oluliselt täiendada nii MTA kui ka RAB puudutavas osas. Eelnõu ei näe ette ka mitte ühtegi kontrollimehhanismi pangasaladusele juurdepääsu üle, ehk siis selle kohta, kas ja kuidas kontrollitakse riigi tegevust pangasaladuse kasutamisel ning kuidas on isikul võimalik enda õigusi kaitsta. Ainuüksi täitmisregistri kui andmekogu kasutamise üle tehtav järelevalve ei ole piisav, sest see ei kata kõiki olukordi, milleks andmeid küsitakse või kasutatakse. Samuti peab olema selge, kuidas toimub pangasaladuse juurdepääsu üle kohtulik kontroll. Eriti oluline on see just RABi puhul, kuna isik ei pruugi üldse teada saada, et tema pangasaladuseks olevatele andmetele on ligi pääsetud, milletõttu puudub tal ka võimalus oma õigusi kaitsta.

3. Seletuskirjas tehakse üldised viited sellele, et teistes riikides on ametkonnal avar juurdepääs pangasaladusele, sh konto terviklikule väljavõttele. Palun seletuskirjas kajastada rahvusvahelist praktikat põhjalikumalt ning jagada täpset teavet selle kohta, millistes riikides, millises ulatuses ning millistel tingimustel on maksumenetluses ja rahapesu tõkestamisel haldusmenetluses riigil juurdepääs pangakonto terviklikule väljavõttele.

Pangasaladuse kaitse maksumenetluses

4. Kui Riigikogu leiab, et maksumenetluses tuleb anda riigile juurdepääs pangakonto väljavõttele, siis maksumenetluses täitmisregistri kasutamist puudutavas osas saab õiguskantsleri 01.07.2025 soovitus seeläbi täidetud (eelnõu § 1 p 2). Seda eeldusel, et ka edaspidi saab küsida teavet kolmandalt isikult (nt pangalt) üksnes siis, kui maksukohustuslane ei ole vastavas osas riigile küsitud teavet andnud ning teave on maksumenetluses otsuse tegemiseks määrava tähendusega. See tähendab, et esmalt küsib riik konto väljavõtet inimese käest ja kui ta seda teavet ei saa, alles siis võib teha päringu täitmisregistri kaudu.

Teadaolevalt on praktikas esinenud siiski ka juhtumeid, mil inimene ei keeldu enda konto väljavõtte andmisest, kuid soovib jagada MTA-ga enda konto väljavõtet vahetul kohtumisel ning enne seda tutvuda tema kohta koostatud toimikuga. Samuti võib inimene soovida konto väljavõttest eemaldada eraelulist teavet, mis maksukohustusega seotud ei ole. Kohtumisel MTA-ga on aga ilmnenu, et ametnikud on tervikliku konto väljavõtte hankinud iseseisvalt ootamata ära maksukohuslase käest saadavat teavet. Sellised juhtumid viitavad, et konto väljavõtet puudutavad detailid tuleb seaduses ära reguleerida.

5. Kui Riigikogu peab vajalikuks MTA-le pangakonto väljavõttele juurdepääsu anda, siis tuleb Riigikogus läbi arutada ka see, kui pika aja kohta konto väljavõtte tuleb anda ning kas väljavõtte tuleb esitada terviklikult või üksnes selles osas, mis puudutab maksukohustust.

6. Küsimusi tekitab eelnõu § 1 punktis 1 ette nähtud võimalus küsida pangasaladust üldiselt. Pangasaladus üldmõistena on väga lai ning hõlmab endast kogu kliendi ja panga suhtlust ning mistahes teavet, mis pangal kliendi kohta on olemas. Võib kahelda, kas maksumenetluses on vaja riigil juurdepääsu kõigile andmetele, mis kliendisuhete käigus on pangas olemas (nt kogu panga ja kliendi kirjavahetus, mis võib hõlmata delikaatseid eraelu puudutavaid andmeid; kliendi tervist puudutavad andmed, mis on saadud kindlustuslepingu sõlmimisel jms). Need andmed saab riik vajadusel välja küsida kriminaalmenetluses. Haldusmenetluses ei pea riigil olema samasuguseid õiguseid teabe saamiseks. Kui maksumenetluses vajab riik teavet, mis väljub eelnõu § 1 punktis 2 esitatud loetelust, siis tuleb seadusesse kirja panna, mida täpselt peab pank MTA-le maksumenetluses esitama (nt automaadist raha välja võtva inimese foto). Pangasaladus üldmõistena on selle kohustuse kirjeldamiseks liialt üldine mõiste ning toob kaasa olulise põhiõiguse piirangu. Seejuures tuleb arvestada, et kuriteo asjaolude ilmnemisel tuleb kriminaalmenetluse kohustuslikkuse põhimõtet arvestades alustada kriminaalmenetlust ja sellisel juhul on võimalik kasutada kriminaalmenetluses ette nähtud tõendite kogumise võimalusi ja viise.

Pangasaladuse kaitse rahapesu tõkestamisel

7. Eelnõu § 2 puudutab juurdepääsu pangasaladusele rahapesu ja terrorismi tõkestamisel. Ehkki seletuskirja järgi peaks eelnõu justkui reguleerima vaid täitmisregistri kasutamisega seotud piiratud ulatuses küsimusi, siis lähevad muudatused seoses RAB-iga sellest kaugemale.

8. Eelnõu § 2 lõikes 1 täpsustatakse, millisel juhul ei tohi isikut teavitada sellest, et RAB on teinud isiku osas päringu. Seejuures on mitmed juhtumid, millega RAB-i päring võib olla seotud, sõnastatud väga üldiselt. Näiteks RahaPTS § 54 lg 1 p 2 - strateegiline analüüs, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ohte, suundumusi, mustreid ning toimimisviise või välissuhtlemise korraldamine (RahaPTS § 54 lg 1 p 8). Suuremat osa RAB-i tegevusest saab ilmselt soovi korral kirjeldada strateegilise analüüsi ja välissuhtlemise korraldamisena. Esiteks on küsitav strateegilise analüüsi tegemiseks pangakontode väljavõtetele juurdepääsu andmine iseenesest, kuid lisaks tuleb arvestada, et selles osas kehtib eelnõu järgi tähtajatu konfidentsiaalsuskohustus. See tähendab, et RAB päringute kohta ei tohiks teavet isikule mitte kunagi anda.

Kuivõrd pangasaladuse ja konto väljavõtte andmisega seonduv põhiõiguse piirang on isiku jaoks intensiivne (vt eespoolt p 1 ja 2), siis tuleb Riigikogul hoolega kaaluda, kas tähtajatu konfidentsiaalsuskohustus (seletuskiri lk 8) on proportsionaalne ning kooskõlas PS §-ga 44.

9. Samuti tuleb eelnõu koostajatel vaeva näha nende juhtumite piiritlemisega, mil haldusmenetluses on põhjendatud anda juurdepääs pangakonto väljavõttele. RAB-i juurdepääsu konto väljavõttele ei tohiks siduda tema ülesannete üldise kirjeldusega, vaid tuleks sõnastada konkreetsed juhtumid, millal ja mis tingimustel juurdepääs konto väljavõttele antakse. Juurdepääs konto väljavõttele saab ja peakski olema kitsam kui RAB-i ülesanded.

Oluline on meeles pidada, et RAB ei ole uurimisasutus ning RAB ei vii läbi kriminaalmenetlust. Seetõttu oleks loogiline, et RAB juurdepääs isiku andmetele on võrreldes kriminaalmenetlusega mõnevõrra piiratum.

10. Eelnõu § 2 punktid 2-4 puudutavad juurdepääsu pangasaladusele laiemalt kui vaid täitmisregistri kaudu esitatavad andmed, sest muudatustega hõlmatakse ka teabe küsimine ettekirjutusega. Üksiti püütakse seletuskirjas luua ekslikku muljet, et juurdepääs pangakonto

väljavõttele on peamiselt tehniline ja väheoluline küsimus ning sisulist õiguslikku vaidlust selle osas justkui pole.

Olemasolevate normide analüüs näitab paraku muud ning vajakajäämised pangasaladuse kaitsel on kahjuks sisulised.¹ Kui soovitakse anda RAB-ile õigus saada konto väljavõttele juurdepääs laiemalt kui piiratud ulatuses täitmisregistri kaudu (vt punkt 13), siis tuleks hõlmata eelnõuga ka krediitiasutuste seaduse § 88 muudatused ning lahendada pangasaladuse kaitse küsimused terviklikult.

11. Pangasaladuse kaitset reguleerib [krediitiasutuse seaduse](#) (KAS) § 88. KAS § 88 koostoimes praegu kehtiva RahaPTS §-ga 58 ei anna RAB-ile õiguspäraselt juurdepääsu konto väljavõttele.

12. KAS § 88 lg 4² punkt 1 lubab pangal RAB-ile pangasaladust avaldada ja pangal võib olla isegi vastav pangasaladuse avaldamise kohustus, kuid seda üksnes pangale seadusega pandud ülesannete täitmisel RahaPTS-is sätestatud juhtudel ja korras.

Seega, kui üksikjuhtumil tuleb RahaPTS-is pangale kohustus RAB-i teavitada rahapesu kahtlusest, siis KAS § 88 lg 4² punkt 1 lubab selle kohustuse täitmiseks RAB-ile avaldada ka pangasaladusena käsitletavat teavet. Norm on suunatud pangasaladust kaitsma pidavale pangale ning lubab teatud juhul teha pangal sellest kohustusest erandeid. Norm ei ole RAB-ile seaduses antud üldvolitus mistahes juhul saada või küsida kelleltki pangasaladust.

KAS § 88 lg 4² punkti 1 ei saa pidada seetõttu RAB päringu iseseisvaks aluseks, sest norm ei anna RAB-ile õigust selle kaudu andmeid nõuda. Ebasüsteemne oleks tõlgendus, mille järgi rahapesu kahtluse juhtumil pangale pangasaladuse avaldamise õigust andev norm muutuks ühtlasi viiteliselt ka RAB-ile päringu tegemise õigust andvaks normiks. See konstruktsioon oleks vastuolus õigusselguse põhimõttega. Konstruktsioon oleks ka kunstlik, sest RAB-ile päringu tegemise õigust andev norm on seaduses eraldi olemas – see on KAS § 88 lg 5 p 3¹. Andmete küsimise alus RAB-i jaoks on seega KAS § 88 lg 5 p 3¹.

13. KAS § 88 lg 5 p 3¹ reguleerib neid juhtumeid, mil panga poole on RAB pöördunud kirjaliku või elektroonilise järelepärimisega või täitmisregistri kaudu. Norm lubab seejuures RAB-i juurdepääsu pangasaladusele üksnes RahaPTS §-s 81 sätestatud ulatuses ja seda sõltumata päringu vormist.²

RahaPTS § 81 sätestab loetelu andmetest (nt konto omaniku ja hoiulaeka üürile võtja kohta tehakse kättesaadavaks: nimi; isikukood ja isikukoodi väljastanud riik, nende puudumise korral sünniaeg ja -riik või registrikood; postiaadress), mis tuleb avaldada. Nende seas ei ole pangakonto väljavõtet.

KAS § 88 lg 5 p 3¹ sisu on selge ning pangasaladuse avaldamine selle normi alusel ja normis ettenähtud ulatuses on seadusega põhiseaduspäraselt piiritletud. KAS ei anna seega RAB-ile juurdepääsu pangasaladusele laiemalt, kui RahaPTS §-s 81 sätestatud ulatuses.

¹ Sellele on korduvalt viidanud ka Finantsinspektsiooni juht – vt [FI juht Kilvar Kessler: meil on kõigepealt kombeks heaga rääkida. Privaatsus ja vabadus on esmatähtsad.](#)

² KAS § 88 lg 5 p 3¹ ütleb: „Kirjalikus või elektroonilises vormis või täitemenetluse seadustiku §-s 63 sätestatud täitmisregistri kaudu esitatud järelepärimise vastusena peab krediitiasutus avaldama pangasaladuse Rahapesu Andmebüroole rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-s 81 sätestatud ulatuses.“

14. Eelnõu § 2 punktides 2-4 muudetakse RahaPTS § 58. Juurdepääsuks pangasaladusele, kui Riigikogu peab seda vajalikuks suuremas ulatuses kui praegu sätestatud KAS § 88 lg 5 punktis 3¹, on tõesti vaja täiendavat ja konkreetset alust seaduses.

Eelnõuga soovitaksegi vastav alus luua, ühtlasi muudetakse seeläbi kehtivat õigust põhimõttelises osas. Muudatused on olulised eeskätt seetõttu, et riigi seni piiramatu ning ühiskonnale teadmata tegevus on nüüd seadusandjale teada ning parlament saab arutada, kas ja millises ulatuses soovitakse senist kahetsusväärset praktikat jätkata või otsustatakse seda muuta.

15. Muudatuste juures tuleb analüüsida piirangu proportsionaalsust ehk siis seda, kas kaasnev põhiõiguse piirang vastab PS §-le 11. Seda seletuskirjas praegu nõuetekohaselt tehtud ei ole. Seletuskiri põhjendab peamiselt seda, miks abinõu (ehk sisuliselt piiranguteta juurdepääs pangasaladusele) on RAB-i jaoks oluline. Põhiõiguse piirangu proportsionaalsuse analüüsi lähtekohaks peab olema aga põhiõiguse piirang ehk tuleb põhjendada, miks põhiõiguse piirang (PS § 19, § 26) on vajalik, sobiv ja mõõdukas.

Esmalt tuleb kirjeldada seega eraelu piirangu intensiivsust (vt eespool punkt 1). Seejärel tuleb seda arvestades näidata, miks on vajalik, sobiv ja mõõdukas piirata inimese eraelu puutumatust ja anda RAB-ile juurdepääs pangakontole nt strateegilise analüüsi tegemisel, et käsitleda rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ohte, suundumusi, mustreid ning toimimisviise.

16. Kehtiva RahaPTS § 58 lõiked 1 ja 2 annavad RAB-ile vormilise aluse teha ettekirjutus, millega nõutakse pangalt teavet, s.h pangasaladust sisaldavaid andmeid. Kuigi formaalne õiguslik alus sellise teabe nõudmiseks on justkui olemas, on see sõnastatud äärmiselt üldiselt ega sisalda piisavalt selgeid piire ega kriteeriume, millal ja millises ulatuses võib RAB pangasaladuseks olevaid andmeid küsida. Selline ebamäärasus suurendab omavoli riski ega taga, et juurdepääs pangasaladusele piirdub vaid vältimatu ning proportsionaalse sekkumisega. Seetõttu ei ole võimalik tagada põhiõiguste kaitset sellisel moel nagu põhiseadus selle ette näeb. Paraku ei loo piisavat selgust ka eelnõuga kavandatavad muudatused.

17. Põhiõiguste seisukohalt olulisi küsimusi peab otsustama seadusandja (PS § 3). Olulisuse põhimõttest tuleneb, et mida intensiivsem on põhiõiguste piirang, seda üksikasjalikum peab olema täitevvõimu tegutsemise aluseks olev norm ning seda täpsemad ka menetlusnormid (RKPKKo nr [3-4-1-42-13](#), p 41). Põhimõttest, et intensiivsemale põhiõiguse riivele peab vastama täpsem norm, tuleneb ühtlasi järeldus, et üldiselt sõnastatud normist ei saa tuletada õiguslikku alust väga intensiivselt põhiõigusi riivavale piirangule (RKPKKo nr [5-22-4](#), p 66). „Põhiseadusvastaseks tuleb täitevvõimu tegevus liigitada ühtviisi nii siis, kui olemas on küll mingisugune seaduslik alus, millele täitevvõimu tegevus on iseenesest taandata, kuid oluline on jäetud seaduses sätestamata, sest seaduslik alus ei ole sellisel kujul piisav, kui ka siis, kui seaduses on küll mõningad vastava valdkonna olulised elemendid sätestatud, kuid sätestamata on jäetud piisava kontuuriga seaduslik alus.“³

Seega ei saa üldise normi alusel (nagu nt praegu RahaPTS § 58) esitada pangale õiguspärast päringut pangasaladuse saamiseks. Norm ei ole taoliseks põhiõiguse piiranguks vajaliku piisavalt konkreetse sisuga. Juurdepääsuks pangasaladusele on vaja väga konkreetset alust seaduses, sest pangakonto väljavõtte kaudu saab riik juurdepääsu väga tundlikele andmetele, nt inimese tervisele tehtud kulutustele, vaimse tervise parandamiseks tehtud kulutustele ja muudele väga isiklikele andmetele. Lisaks ka kirikule või muudele usuorganisatsioonidele või mittetulundusühingutele

³ M. Ernits. § 3 – U. Lõhmus (peatoim.). Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaarid. Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital. 2023, komm.102.

tehtud annetustele, millest on võimalik teha järeldusi inimese usulise kuulumise või veendumuste kohta. Põhiseaduse § 42 aga kaitseb inimesi andmete kogumise ja talletamise eest tema kõikvõimalike veendumuste (usulised või filosoofilised ja kõlbelised veendumused, poliitilised vaated jne) kohta. Seega on pangakonto tervikliku väljavõtte abil võimalik inimest sisuliselt profileerida ning tagantjärele tuvastada ka tema liikumine, tegevus, veendumused jms, mistõttu võib mõju olla sarnane inimese jälitamisele. Seega tuleb piirangute lubatavuse hindamisel muu hulgas arvesse võtta ka seda, kas selliste inimese tahte vastaselt kogutud andmete kasutamine on kontrollitav ning kas inimestele on loodud adekvaatsed ja efektiivsed garantiid kuritarvituste vastu.⁴

Praegune RahaPTS § 58 on vormilt analoogne [kriminaalmenetluse seadustiku](#) (KrMS) § 32 lõikega 2 (uurimisasutusel on õigus nõuda kriminaalasja lahendamiseks vajaliku dokumendi või vajalike andmete esitamist). Lähtudes KrMS § 32 puudutavast kohtupraktikast ei piisa sedavõrd üldisest normist, et saada vaba juurdepääsu igasugusele teabele. Kohus on näiteks leidnud, et KrMS § 32 lg 2 võimaldab küll uurimisasutusel nõuda kriminaalasja lahendamiseks vajaliku dokumendi esitamist (vt nt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 20. novembri 2015. a otsus asjas nr [3-1-1-93-15](#), p 64), kuid see ei ole oma üldsõnalisuse tõttu VÕS § 768 lg 1 tähenduses iseseisev õiguslik alus patsiendisaladuse hoidmisest kõrvalekaldumiseks (RKKKo nr [1-20-5071/72](#) p 29.).

RAB menetlus on haldusmenetlus, mis tähendab, et selle juures puudub samaväärne isiku õiguste kaitset tagav kontroll nagu see on olemas kriminaalmenetluses. Iseäranis seetõttu tuleb riigil enda isu pangasaladuse saamiseks piirata. Inimesel ei ole haldusmenetluses võimalik enda õigusi riigi vastu kuigi tõhusalt kaitsta ning see mure ongi eriti terav RAB-i tegevuses, kelle päringutest praegu ja ka eelnõu kohaselt inimene ei tohigi teada saada. Kuidas saab inimene sellisel juhul enda õigusi kaitsta?

18. Muudatustega püütakse RahaPTS § 58 kirjutada konkreetsemaks, kuid arvestades seda, kui laia tähendusega on mõiste „pangasaladus“, siis võib norm jääda liialt üldiseks ka kavandatavate muudatustega.

Kui RahaPTS § 58 alusel võiks RAB edaspidi ettekirjutuse kaudu saada mistahes pangasaladuse hulka kuuluvat teavet, siis tuleb RAB-ile juurdepääsu andvas seaduses luua piirangu tasakaalustamiseks ka isiku huvide ja õiguste tagamise mehhanism ja seeläbi püüelda normide proportsionaalsuse ja põhiseaduspärasuse poole.

Praegu pole selge, kas ja kuidas saab isik või pank esitada näiteks ettekirjutusele vastuväiteid, sest norm kohustab ettekirjutuse täitma ning vaidlustega ettekirjutuse õiguspärasuse üle ei ole RahaPTS §-s 58 arvestatud. Ebaselge on ka see, kas ja kuidas oleks RAB-i ettekirjutus kohtulikule kontrollile allutatav, sest pangakonto omanik ei saa teada tema suhtes tehtud päringust ning seetõttu on tal oma õiguste kaitse võimatu. Pangasaladuse avaldamise kohustuse olemasolu võiks jõuda kohtu ette üksnes seeläbi, kui pank jätaks ettekirjutuse täitmata ning pöörduks selle vastu kaitse saamiseks esialgse õiguskaitse taotlusega kohtusse. Seda võimalust tuleks pidada siiski pigem teoreetiliseks, sest panga vaatepunktist on keeruline esitada kohtule vastuväiteid ettekirjutuse õigusvastasuse osas nii laia sõnastusega normide alusel, kuna seadus ju mingeid erilisi juhiseid või piiranguid ettekirjutusele ei seagi. Samuti on kohtul üksikjuhtumil ettekirjutuse õiguspärasust RahaPTS §-st 58 lähtudes pea võimatu kontrollida, sest normid on ka vaatamata kavandatavatele muudatustele väga üldised.

⁴ Kask, O. [Põhiseaduse § 42 kommentaar](#), komm 8. – Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 5., täiend. vlj. Tartu: sihtasutus Iuridicum 2020

19. Kokkuvõttes on oluline läbi kaaluda, kas ning millistel juhtudel ja tingimustel RAB peaks saama juurdepääsu konto väljavõttele nii täitmisregistri kui ka ettekirjutuse kaudu (kui pikk periood arvestades menetlust ning kas ja millistel tingimustel tuleb esitada konto väljavõte terviklikult).

Kui soovitakse anda RAB-ile haldusmenetluses juurdepääsu pangasaladusele üldiselt, siis tuleb seaduses üles loetleda, milliseid andmeid riik lisaks eelnõu § 1 punktis 2 nimetatutele küsida saab. Pangasaladus üldmõistena on liialt abstraktne.

Asjaolu, et siiani on nii MTA kui ka RAB harjunud teavet hõlpsalt saama ning seejuures saanud ka ise määratleda, millist osa pangasaladusest nad vajavad, ei tähenda, et edaspidi tohib samamoodi jätkata. Riigikogul tuleb kõik juhtumid eraldi läbi kaaluda ja sõnastadagi ametkondade juurdepääs haldusmenetluses selge erandina pangasaladuse kaitsest.

20. Kui kavandatakse RahaPTS § 81 muutmist (eelnõu § 2 p 5), siis tuleb jätta RahaPTS § 81 lõikest 1 välja sõna „vähemalt“.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Riigikogu rahanduskomisjon
Justiits- ja Digiministeerium

Evelin Lopman 693 8431
Evelin.Lopman@oiguskantsler.ee

Marju Agarmaa 693 8447
Marju.Agarmaa@oiguskantsler.ee